

**МОНІТОРИНГ ГЕЛЬМІНТОЗІВ ТА ЕЙМЕРІОЗІВ СВІЙСЬКОЇ ПТИЦІ
В ГОСПОДАРСТВАХ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ**

Коваленко І.І., Маршалкіна Т.В., Заїкіна Г.В.
Дніпропетровська дослідна станція ННЦ «ІЕКВМ»

Однією з причин, що гальмує розвиток птахівництва є інвазійні хвороби, особливо гельмінтози та еймеріози. Вони знижують продуктивність птиці, а в окремих випадках (при інтенсивній інвазії) спричиняють значну загибель від виснаження.

Моніторинг гельмінто- та еймеріоносійства у птиці в зональному аспекті має не тільки наукове, але й практичне значення, так як дозволяє підвищувати ефективність лікувально-профілактичних заходів.

Матеріали і методи. Моніторинг гельмінтозів та еймеріозів свійської птиці проводили в усі сезони 2006-2010 рр. у 128 великих, середніх і малих господарствах з різною технологією утримання Дніпропетровської та окремих господарств Запорізької, Черкаської, Миколаївської та інших областей, які спеціалізуються по вирощуванню племінної птиці та одержанні товарної продукції.

Після аналізу епізоотичної ситуації з інвазійних хвороб птиці за попередні роки в господарствах проводили дослідження за наступною схемою: з пташників, де утримувалася птиця різних вікових груп, відбирали проби посліду (з кожної групи не менше 25-30 проб), а також трупи птиці і досліджували в лабораторії паразитології Дніпропетровської дослідної станції ННЦ «ІЕКВМ».

Піддано паразитологічному дослідженню 733 трупи свійської птиці різних видів і віку, а також 5292 проби посліду на наявність яєць гельмінтів та ооцист еймерій від 1998 курей, 443 індиків, 2257 гусей та 594 качок.

При дослідженні були використані загальноприйняті методи гельмінтологічних та протозоологічних досліджень: метод повних гельмінтологічних розтинів за К.І. Скрябіним, 1928 [1], удосконалений І.І. Коваленко та ін. методи флотації та комбінований, 1993, [2]; видову належність гельмінтів визначали за К.І. Скрябіним і Е.М. Матевосян, 1945 [3], А.Н. Чертковою та О.М. Петровим, 1961 [4]; ооцисти еймерій – згідно ДСТУ 5079:2008 [5].

Результати досліджень. Результати проведених досліджень свідчать про те, що інвазованість птиці залежить від технології утримання і проведення загальних і спеціальних ветеринарних заходів. Так, при утриманні птиці в клітках, гельмінтів та еймерій не виявляли. Не були зареєстровані ці інвазії і в господарствах, де птицю утримують на підлозі, але де своєчасно проводилися загальні профілактичні заходи. Проте, в більшості фермерських й присадибних господарств, де утримують птицю на підлозі з використанням вигулів гельмінто- та еймеріоносійство виявляли на протязі всього року. Так, в зимово-весняний період кури та індики були інвазовані аскаридіями (*Ascaridia galli* (Schrank, 1788)) та *A. dissimilis* (Vigueras, 1931), капіляріями (*Capillaria obsignata* (Madsen, 1945), *C. bursata* (Freitas et Almeida, 1931) і *C. caudinflata* (Molin, 1858), гетераками (*Heterakis gallinarum* (Ymelin, 1790)) та трихостронгілідами (*Trichostrongylus tenuis* (Mehlis, 1846)) на (35-90) % з незначною інтенсивністю (поодинокі гельмінти), а молодняк на (70-100) % з середньою інтенсивністю – до десятка паразитичних червів різних стадій розвитку.

У гусей та качок, яких утримували на підлозі з використанням сухопутних та водних вигулів виявлено гельмінтоносійство гангулетераками (*Ganguleterakis dispar* (Schrank, 1790) з EI (40-50) % і (60-80) % відповідно й капіляріями у гусей (*Capillaria anseris* (Madsen, 1945) з EI – (40-50) % та незначною II – поодинокі гельмінти.

У цей період у (30-80) % птиці фермерських та присадибних господарств зареєстровано і еймеріоносійство: у курей виявили чотири види еймерій (*E. tenella* (Railliet, Lucet, 1891)), *E. acervulina* (Tyzzer, 1929), *E. maxima* (Tyzzer, 1929), *E. necatrix* (Johnson, 1930), індиків – три (*E. adenoides* (Moore, Brown, 1951)), *E. meleagridis* (Tyzzer, 1929) та *E. gallopavonis* (Hawkins, 1952), гусей – три (*E. anseris* (Kotlan, 1932)), *E. nocens* (Kotlan, 1933) і *E. truncata* (Railliet, Lucet, 1891), качок – один (*Tyzzeria perniciosus* (Allen, 1936)). У теплий період року екстенсивність еймеріозної інвазії у всіх видів птиці зростала до 100 %.

Особливо висока інтенсивність гельмінтозної інвазії зареєстрована у молодняка курей та індиків у присадибних господарствах. Крім вищезазваних збудників нематодозів виявляли також і райєтини (*Raillietina cesticillus* (Molin, 1846)) з EI – (36-40) % та (24-30) % відповідно.

У гусей і гусенят в цей період були зареєстровані гельмінтоценози, представлені різними класами паразитичних червів: нематодами – капіляріями (*Capillaria anseris*), гангулетераками (*Ganguleterakis dispar*), трихостронгілідами (*Trichostrongylus tenuis* (Mehlis, 1846)), цестодами – мікросомакантами (*Microsomacanthus paracompressa* (Czaplinski, 1956)) та трематодами – нотокотілідами (*Notocotylus attenuatus* (Rudolphi, 1809)) і ехіностомами (*Echinostoma revolutum* (Fröelich, 1802)), EI яких складала 100 % при II – десятки гельмінтів.

Видовий склад паразитичних червів у качок був значно біднішим, ніж у гусей, про що свідчать результати гельмінтологічних розтинів птиці різного віку. Так, в літньо-осінній період – період інтенсивного зараження птиці, у дорослих качок і молодняка фермерських й присадибних господарств виявляли гангулетераки (*G. dispar*) і томінкси (*Thominx anatis* (Schrank, 1790)) з EI 100 % та ехіностами (*E. revolutum*, (Fröelich, 1802)) з EI (90-100) % при II – десятки гельмінтів кожного виду.

Одночасно з дослідженням гусей і качок на гельмінтоносійство вивчали ураженість їх і ооцистами еймерій. У 70 % дорослих гусей і 100 % молодняка були виявлені еймерії трьох видів – *E. anseris*, *E. nocens* і *E. truncata*. Качки, як і в зимовий період, були уражені одним видом еймерій – *Tyzzeria perniciosus*, але в теплий період з високою інтенсивністю – декілька десятків ооцист еймерій було зафіксовано полі зору мікроскопа.

Висновки. 1. Моніторинг гельмінтозів та еймеріозів свійської птиці, проведений на птахофабриках, фермерських й присадибних господарствах Дніпропетровської та інших областей з клітковим утриманням, свідчить про відсутність збудників цих хвороб в усі пори року.

2. Не виявлена інвазія в господарствах, де птицю утримують на підлозі, але систематично проводяться ветеринарно-санітарні й спеціальні протигельмінтозні та протиеймеріозні заходи.

3. При утриманні курей та індиків різних порід на підлозі гельмінти та еймерії виявляли на протязі всього року: – у зимово-весняний період реєстрували інвазованість аскаридіями, капіляріями, гетераками та трихостронгілідами з екстенсивністю інвазії (EI) 35-100 % і незначною інтенсивністю інвазії (II) – поодинокі гельмінти. Ця птиця була заражена і еймеріями на 30-80 % – кури чотирма видами, індики трьома;

– влітку та восени виявлені, крім вищезазваних паразитичних червів, райєтини з EI – 24-40 % та II – поодинокі цестоди. Зареєстровані ті ж види еймерій з високою екстенсивністю (100 %) та інтенсивністю інвазії.

4. При обстеженні гусівничих господарств і ферм в зимово-весняний період було виявлено гельмінтоносійство гангулетераками і капіляріями з ЕІ – 40-50 % та низькою ІІ. В літньо-осінні місяці реєстрували також мікросомаканти і нотокотиліди, ЕІ була 100 % при різній ІІ – від поодиноких гельмінтів до десятка кожного виду.

5. Взимку та навесні місяці качки на 60-80 % були інвазовані гангулетераками з незначною ІІ – поодинокі паразитичні черви. У теплу пору у молодняка реєстрували томінкси з ЕІ 100 % та ехіностоми з ЕІ 90-100 % при ІІ – десятки гельмінтів кожного виду.

6. У зимово-весняний період у 30-40 % гусей було зареєстровано еймеріоносійство трьома видами найпростіших з низькою ІІ. У теплий період у 70-100 % гусенят старшого віку виявили інтенсивну еймеріозну інвазію. Качки були уражені одним видом еймерій з високою ІІ – декілька десятків ооцист еймерій було зафіксовано в полі зору мікроскопа.

Список літератури

1. Скрыбин, К.И. Метод полных гельминтологических вскрытий позвоночных, включая человека. Изд. 1-го Моск. Гос. Университета [Текст]. М., 1928.
2. Коваленко, И.И., Герман, И.В. Методические указания по диагностике эймериозов и гельминтозов гусей [Текст]. – Киев, 1993. – 8 с.
3. Скрыбин, К.И., Матевосян, Е.М. Ленточные гельминты (гигенолипидиды) домашних, охотничье-промысловых птиц [Текст]. – Москва: ОГИЗ, 1945. – 478с.
4. Чертова, А.Н., Петров, А.М. Гельминты домашних куриных птиц и вызываемые ими заболевания [Текст]. Т.1. – М., 1959. – 363 с.
5. Методы лабораторной диагностики еймериозов. Ветеринарна медицина (ДСТУ 5079:2008) [Текст]. – Київ: Держспоживстандарт України, 2009. – 10 с.

MONITORING OF POULTRY HELMINTHOSIS AND EUMERIOSIS IN FARMS OF THE CENTRAL REGIONS OF UKRAINE

*Kovalenko I.I., Marshalkina T.V., Zaikina A.V.
Dnipropetrovsk Research Station of the NSC "IECVM"*

Results of monitoring of poultry helminthosis and eumeriosis carried out during the period of 2006-2010 in 128 farms of different technology of maintenance of the Central regions of Ukraine are presented in the article.

УДК 636.09:602.4:615.32:616-085:616-002.828:636.7

АРГОДЕРМ В ТЕРАПІЇ ДЕРМАТОМІКОЗІВ СОБАК

Колеснік Н.І., Скрипник В.Г., Пархоменко Н.А.

Державний науково-контрольний інститут біотехнології штамів і мікроорганізмів, м. Київ

Препарати із вмістом срібла, бактерицидні властивості яких відомі ще з давніх часів, широко використовувались у медицині в 20-40-х р.р. минулого століття. На відміну від антибіотиків, срібло не має кумулятивних властивостей, здатності пригнічувати імунну систему, не викликає резистентності мікроорганізмів, активне по відношенню до вірусів, бактерій, грибів [1]. Саме ці унікальні властивості срібла спонукають сьогодні вчених розробляти нові форми срібловмістих препаратів [2, 3].

За літературними даними, ефективність срібла посилюється в разі використання його у формі наночастинок металу [4]. У біологічних рідинах структуроване срібло, на відміну від іонного, розчиняється повільно, чим забезпечує пролонговану дію, не створює сильного припікального та висушувального ефектів [5].

Творчим колективом вчених з Таврійського національного університету та Інституту біології південних морів НАНУ створений новий лікувальний засіб на основі наночастинок срібла, відновленого та стабілізованого біополімеру бурих морських водоростей певної молекулярної маси [6]. Високомолекулярний біополімер не лише виконує функцію плівкоутворювача, але і додатково стабілізує композицію [7].

Попередні дослідження вчених Державного науково-контрольного інституту біотехнології штамів і мікроорганізмів показали, що препарат Аргодерм проявляє високу активність у порівнянні з відомими засобами місцевої дії – Ламізілом і Малавітом при лікуванні мікроспорії лабораторних тварин [8, 9].

У даний час препарат за участю співробітників ДНКІБШМ проходить в Україні лабораторні та польові випробування.

Метою роботи було вивчення ефективності нового лікувального засобу місцевої дії Аргодерм проти мікроспорії собак при штучному зараженні.

Матеріали і методи. Дослідження проводили в 2009 р. на 30 клінічно здорових цуценятах масою 1,5-2 кг, віком 3-5 місяців, раніше не щеплених проти трихофітії та мікроспорії. Із них було сформовано 5 груп по 6 голів.

Для штучного зараження дослідних і контрольних тварин використовували культуру *Microsporum canis*, виділену нами в 2007 р. від хворої собаки. У дослід були включені наступні лікарські препарати:

- «Аргодерм» – гель (діюча речовина: колоїдне срібло);
- «Ламікон» – мазь (діюча речовина: тербінафін);
- «Санодерм» – мазь (діюча речовина: клотримазол);
- «Протигрибкова емульсія ДК» (діюча речовина: клотримазол).

Ефективність препарату Аргодерм вивчали на штучно заражених вище вказаною культурою тваринах, наявність якої у тварин підтверджували результатами мікроскопічних досліджень з виділенням ретрокультури. Динаміку перебігу хвороби реєстрували візуально за розвитком клінічних ознак.

Лікування починали з моменту встановлення діагнозу на мікроспорію. Препарати наносили на інфіковані ділянки двічі на день. Стан волосся і шкіри оцінювали кожні п'ять днів від моменту інфікування у балах: 5 – утворення струпів на шкірі, 4 – ураження представлене обламаним або випавшим волоссям, лусочками (лупа), 3 – часткове очищення шкіри від лусочок (лупи), струпів, 2 – повне очищення шкіри від лусочок, 1 – початок відновлення волоссяного покриву, 0 – ураження немає, 00 – повне відновлення волоссяного покриву.

Критерієм оцінки ефективності препарату служили відмінності в термінах звільнення поверхні шкіри від лусочок: зникнення клінічних ознак і негативні результати мікологічних досліджень проб біоматеріалу від тварин дослідних і контрольних груп.

Результати досліджень. На 9-й день після інокуляції з'явилися перші ознаки розвитку захворювання у всіх дослідних групах тварин.

Лінії графіків рисунку 1 ілюструють динаміку перебігу хвороби: від нуля до досягнення максимального прояву, а також – поступового видужання тварин. У перший період спостережень (9 днів від інокуляції дослідних тварин – початок лікування)